

УДК 94:355.48(415)«1958/2018»

**МИРОТВОРЧІ ОПЕРАЦІЇ ІРЛАНДСЬКИХ
ЗБРОЙНИХ СИЛ (1958–2018 РР.)****PEACEKEEPING OPERATIONS OF THE IRISH
ARMED FORCES (1958–2018)****Семків А. С.,**

кандидат історичних наук, старший викладач кафедри всесвітньої історії факультету історичної освіти, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова (Київ, Україна), e-mail: semkiv.antonina@gmail.com

Semkiv A. S.,

Candidate of Historical Sciences, Senior Lecturer of the Department of World History, Faculty of Historical Education, National Pedagogical Drahomanov University (Kyiv, Ukraine), e-mail: semkiv.antonina@gmail.com

Простежується діяльність ірландської армії у складі миротворчих місій ООН, ЄС, НАТО протягом 1958–2018 років. Автор підкреслює значення цієї співпраці для авторитету країни та її вплив на зовнішню політику Ірландії. Розглядається принцип поєднання ірландського нейтралітету та активної участі у міжнародних процесах.

Ключові слова: Ірландські збройні сили, миротворчі місії, нейтралітет.

The article examines the activities of the Irish Army as part of UN, EU, and NATO peacekeeping missions during the 1958–2018 years. The author emphasizes the importance of this cooperation for the credibility of the country and its influence on the foreign policy of Ireland. The principle of combining Irish neutrality and active participation in international processes is considered.

Keywords: Irish armed forces, peacekeeping missions, neutrality.

Ірландські збройні сили відповідають за захист держави та внутрішню безпеку в країні, крім того починаючи з 1958 року беруть активну участь в миротворчих місіях по всьому світу. Протягом 60 років співпраці за для збереження миру відали життя 86 солдатів. Сьогодні 645 ірландських військових перебуває у складі миротворчих місій в 13 країнах, вони продовжують служити світовому порядку.

Ірландія визначає свій зовнішній статус як «військовий нейтралітет», але проявляє активність у гуманітарних та миротворчих місіях. Саме через таку діяльність острівна країна вбачає можливість підняти свого зовнішньополітичного авторитету та значущості у системі міжнародних відносин.

Останні дослідження ірландських вчених засвідчують важливість вивчення даної проблеми, з метою збереження нейтрального статусу держави, особливо в умовах поглиблення інтеграції.

Так, основні складові ірландської миротворчої діяльності висвітленні у дослідженнях Е. Колклоуга [4] та Р. Марфі [12], які акцентують на особистому внеску ірландських солдат в діяльності місій ООН. Д. Гарвей [8] підкреслює не лише позитивні наслідки міжнародної співпраці, а також її недоліки. У монографії Дж. Дуггана [6] висвітлюється еволюція ірландських збройних сил, починаючи від заснування держави, і автор зазначає, що участь у міжнародній збройній діяльності значно покращила якість та соціальний статус ірландської армії.

Відкритим залишається питання як «нейтральній» Ірландії вдається поєднувати задекларований статус із активною зовнішньою діяльністю збройних сил. І чи дійсно, співпраця за для збереження миру, сприяє зростанню авторитету країни.

У статті автор спробує проаналізувати такі три складові зазначеної проблеми: класифікація та опис миротворчої діяльності ірландських збройних сил, зокрема у операціях ООН, ЄС, НАТО; особистий внесок ірландських солдат у міжнародних місіях та їх значення для нації; принцип співіснування «нейтралітету» з участю у забезпеченні світової безпеки та миру.

Ірландія проголосила нейтралітет ще на початку Другої світової війни [5] і зберігає цей статус по сьогодні. Проте держава є активним учасником міжнародних відносин. Миротворчі операції посідають одне з головних місць у зовнішньополітичному курсі Ірландії. Державі вдалося досягнути консенсусу між нейтральністю, як основною політикою, та участю в міжнародних місіях, хоча ряд операцій, наприклад Косово (під егідою НАТО) та Чад (у складі військових сил ЄС) були сумнівні щодо статусу миротворчих.

Операції ООН з підтримання миру, проведення яких протягом майже 60 років, дозволили здобути країнам-учасницям вагомий досвід миротворчої діяльності, яка є незмінним інструментом для розв'язання складних міжнародних проблем. Унікальність операцій з підтримання миру полягає в їхній загально визнаній легітимності. Багато розвинених країн з підготовленим персоналом і необхідними ресурсами не хочуть брати безпосередню участь в операціях ООН з підтримання миру, оскільки не вбачають у них національних стратегічних інтересів. Така тенденція вказує на те, що провідні держави світу намагаються лише фінансово підтримувати такі складні операції, які не входять у зону їхніх національних інтересів, а основне навантаження покладається на інші держави [1, с. 29–30]. Ірландія, як невелика острівна країна, що не звикла витратити великі кошти на озброєння, використовує операції ООН з підтримання миру, як одну з форм навчання і підготовки особового складу та додаткових грошових надходжень [6, с. 234–235].

Головна вісь ірландського підходу до міжнародного миру та безпеки задекларована в Конституції, а саме стаття 29.1: «Ірландія підтверджує свою відданість ідеалам миру і дружній співпраці між країнами, заснованими на міжнародній справедливості та моралі» [5]. Військові сили Ірландії працювали по всьому світу: Центральна Америка, колишня Югославія, Камбоджа, Ліван, Іран, Ірак, Кувейт, Намібія, Західна Сахара, Ліберія [9]. Операції з підтримки миру ООН залишаються пріоритетними у діяльності ірландських сил оборони та продовжують бути джерелом ірландської патріотичної гордості [8, с. 124]. Ірландський контингент, як правило, складався з піхотних батальйонів по 600 або

400 осіб [6, с. 208]. Мандат ООН, що створює миротворчі сили, передбачає використання лише легкого озброєння для самооборони. Ірландські солдати створили собі імідж дисциплінованої та добре інтегрованої військової сили [12, с. 28].

Перший внесок в миротворчу діяльність ірландські військові зробили в 1958 році, коли близько п'ятдесяти офіцерів увійшли до Групи спостерігачів ООН у Лівані. Згодом ірландський контингент долучили до місії ONUC – миротворча операція ООН в Конго 1960–1964 роках. Головним завданням місії було збереження територіальної цілісності та політичної незалежності Конго, запобігання громадянській війні у регіоні [9]. 8 листопада 1960 року один із загонів 33 батальйону ірландської армії потрапив у засідку в Конго–Леопольдвіль, яку влаштували місцеві племена. Під час сутички загинуло 9 ірландських солдат. Ця подія сколихнула всю Ірландію, поставивши під сумнів авторитет та професіоналізм ірландських миротворців. Однак під час облоги Жадовіля (13–17 вересня 1961 року) ірландським військовим в Конго вдалося реабілітуватися. Рота «А» 35-го батальйону Ірландської армії була захоплена силами «жандармерії Катанги», що значно перевищувала їх і у чисельності, і у озброєнні. Ірландці мужньо протрималися протягом шести днів, а потім потрапили у полон [8, с. 56–58]. Протягом місяця солдати утримувалися як військово полонені. Ірландський офіцер, генерал-лейтенант С. Маккоун був командувачем сил ONUC, із залученням близько шести тисяч ірландських військових, з яких 26 загинуло [9].

З 1964 по 1973 роки ірландська піхотна група служила у складі об'єднаних сил на Кіпрі. Понад 9 тисяч ірландських військових взяли участь у миротворчій місії на Кіпрі – UNFICYP. З 1976 по 1981 роки командувачем місії був ірландський офіцер Джеймс Куїнн, а загальна чисельність ірландських військовослужбовців сягнула 9 тисяч [12, с. 23].

У жовтні 1973 року піхотна група з Кіпру була переведена до Другої сили ООН на Синаї, щоб контролювати припинення вогню між Ізраїлем та Єгиптом. Наступне зобов'язання Ірландії щодо миротворчих сил було присвячене активації місії у Лівані з 1978 році.

Протягом 1978–2001 років ірландський батальйон у складі 580 солдат був розгорнутий як частина місії UNIFIL. Солдат змінювалися що 6 місяців, а ще 100 осіб перебувало у штаб-квартирі ООН. Близько 30 тисяч ірландських солдат відслужили в Лівані за 23 роки місії. Ірландські війська відповідали за контроль над виведенням ізраїльських військ, а також сприяли запобіганню боротьби між силами Ізраїлю та Організації визволення Палестини. Під час військових операцій загинуло 47 солдат [9]. Окрім, забезпечення миру, ірландці надавали гуманітарну допомогу місцевому населенню. Протягом 1995–1996 років заступником командувача сил UNIFIL був ірландський генерал П. Редмонд [4, с. 129–133]. Більшість ірландських солдат були виведені з

Лівану у 2001 році. Лише 11 військовослужбовців залишилося у якості спостерігачів ООН.

Після Ліванської війни 2006 року сили місії UNIFIL було посилено новим ірландським гарнізоном у складі 165 солдат, які забезпечували захист інженерного підрозділу фінської армії на півдні Лівану [4, с. 137]. В 2007 році мандат ООН на проведення UNIFIL закінчився, а війська було виведено з регіону.

Починаючи з 2011 року місію в Лівані поновили і туди відправився ірландський контингент у складі 500 солдат, який став частиною ірландсько-фінського батальйону для забезпечення миру в регіоні [8, с. 139].

З серпня 1988 року по травень 1991 року ірландські солдати були залучені до місії ООН – UNIMOG [9], на кордоні між Іраком та Іраном, з метою виведення сил обох сторін у межах своїх кордонів, після закінчення ірано-іракської війни (1980–1988 рр.). Ірландських солдат нараховувалося 177 чоловік, із 400 представників місії, що завершилася в 1991 році. З 1991 по 2002 роки ірландські спостерігачі були залучені до місії у Кувейті – UNIKOM [9].

В 1993 році 100 ірландських солдат направлено у складі місії UNOSOM II в Сомалі. Саме під час цієї місії було вперше залучено спеціальний підрозділ ірландської армії «Армійське рейнджерське крило» (ARW) [16]. Цей підрозділ створено у 1980 році для протидії тероризму та боротьби з ІРА в республіці та Північній Ірландії. Однак рейнджерів почали долучати і до міжнародних миротворчих операцій по всьому світу. Вони брали участь не лише в антитерористичних, а й в пошуково-рятувальних операціях, захищали дипломатичні місії, проводили розвідувальні вилазки. Входили операції в Сомалі ірландські рейнджери працювали в загонах США та носили американську форму, щоб не виділятися з натовпу [9].

Потягом 1999–2004 років загін рейнджерів працював в Східному Тиморі, в рамках роботи Тимчасової адміністрації ООН (UNTATE) та місії по підтримці миру в регіоні (UNMISSET). Вони також надавали допомогу миротворчій робочій групі INTERFET, яку очолювала Австралія [12, с. 10]. Відповідно до резолюції ООН ця структура мала сприяти вирішенню гуманітарної та безпекової кризи в Східному Тиморі до прибуття миротворців ООН. У 2001 році – 221 ірландський миротворець брав участь у операції ООН в Еритреї (UNMEE), де захищали штаб-квартиру ООН [9].

Під час миротворчої місії у Ліберії (UNMIL) в 2003 році, де ірландський контингент складався з 400 осіб, знову був залучений загін ірландських рейнджерів (20 чол.), який відзначився операцією з порятунку великої кількості цивільних осіб захоплених бойовиками в містечку Гбапа. Рейнджери також затримали лідерів повстанських військ та передали їх до місцевої поліції. Ірландські медики надавали допомогу звільненим полоненим [15]. Місія в регіоні тривала до 2007 року.

Таким чином, протягом 60-річної співпраці ірландських збройних сил з ООН, в рамках

миротворчих місій, було надано допомогу мільйонам цивільних осіб, які постраждали під час загострення міжнародних конфліктів. Наслідком цієї плідної співпраці стало зростання якості облаштування та підготовки ірландської армії, збільшилася її чисельність, в тому числі і загонів спеціального призначення, відповідно до рекомендацій Білої книги [2] та за рахунок дотацій і винагород ООН.

15 жовтня 1998 року Ірландія підписала Меморандум про взаєморозуміння з Організацією Об'єднаних Націй, який зобов'язав ірландські збройні сили брати участь у Системі ООН в режимі очікування (UNSAF). Згідно угоди, Ірландія пропонує забезпечити до 850 військовослужбовців для миротворчих операцій ООН у будь-який момент [3].

Це означає, що залучення ірландського контингенту до миротворчих операцій ООН є вигідним обом сторонам, і як зазначалося на початку, сприяє зростанню міжнародного авторитету Ірландії. Це як черговий спосіб не просто заявити про себе, а й долучитися до міжнародної співпраці, не полишаючи принципів нейтральності.

Починаючи з 2000-х років Європейський Союз почав реалізацію Спільної політики безпеки та оборони ЄС, в рамках якої відбулося формування оборонних сил Співтовариства. Ірландія, не дивлячись на свій нейтральний статус, активно долучається до оборонної співпраці, зокрема ірландські війська є частиною Сил європейської жандармерії [9].

Військові операції Європейського Союзу проводяться силами ЄС – EUFOR, або військово-морськими силами – NAVFOR. Військові сили Співтовариства включають: бойові групи, медичний корпус, кризовий підрозділ. 3 грудня 2005 року ірландські солдати здійснюють поліцейський контроль в рамках діяльності EUFOR [8, с. 124] у Боснії та Герцеговині. Протягом 2007 – 2010 років ірландські солдати були залучені до військових операцій в Східному Чаді та Північно-Східній Центральній Африканській Республіці в рамках сил Європейського Союзу (EUFOR TCHAD/RCA), загальною чисельністю 4300 військовослужбовців, в тому числі третина із загону спецпризначення [4, с. 267–270]. Ірландія надала другий по чисельності контингент солдатів, після Франції. Основним завданням був захист цивільного населення, доставка гуманітарної допомоги, а також забезпечення безпеки персоналу ООН. Командувачем операції ЄС був генерал-лейтенант Патрік Неш із військових сил Ірландії [7].

У випадку співпраці з ЄС та продовженням традиційної політики нейтралітету, Ірландія не є частиною постійного військового формування, а вирішальне рішення про участь в бойових групах ЄС залишається за урядом та парламентом [13].

Після завершення «холодної війни» 28 країн-членів Альянсу та 22 країни партнери утворили Раду євроатлантичного партнерства до роботи якої долучилися традиційно нейтральні країни, як

Австрія, Мальта, Фінляндія, Швеція, Швейцарія, а також Ірландія. Засідання Ради відбуваються щомісячно на рівні послів та щорічно на рівні міністрів, коло питань включає проблеми миру та безпеки, співробітництво у сфері озброєння та ядерної безпеки, готовність до стихійних лих та інше.

Ірландія з НАТО активно співпрацює з миротворчих, рятувальних та кризових питань, що відповідають Індивідуальній програмі партнерства та співробітництва, що спільно узгоджується кожні два роки. В рамках програми НАТО «Партнерство заради миру» ірландські військові були залучені до спільних з державами-членами миротворчих навчань. Під проводом НАТО Ірландія взяла участь в спецопераціях на території Боснії та Герцеговині (1997 р.), Косово (1999–2010 рр.), Афганістан (2001–2014 рр.) [8].

Залучення ірландських військових до операцій ЄС та НАТО відбувається лише при дотриманні трьох умов: по-перше, ці місії повинні мати резолюції ООН, по-друге, схвалити участь має ірландський уряд, і по-третє, рішення про формування відповідних загонів ухвалює парламент. Цей політичний принцип Ірландії отримав назву «потрійний замок» [7]. Фактично цей принцип означає, що участь ірландського контингенту у зовнішній діяльності вирішує «Велика п'ятірка» Ради Безпеки, що використовує своє право вето. Отже, ці країни вирішують питання зовнішньої політики Ірландії. Довіра Ірландії в Європейському Союзі буде підірвана, якщо російське чи китайське вето блокуватиме підтримку місії ЄС, вважає професорка Бріджит Лаффар [10].

Таким чином, на початку XXI століття Ірландія знову стоїть на етапі дискусивного перегляду своєї зовнішньої політичної стратегії. Дискусії щодо членства в НАТО тривають десятиліттями, а тепер вони поповнилися ще й прагненням активної участі в створенні оборонних сил Європи. Більшість подібних ініціатив зорієнтовані не на питання безпеки острівної країни, а саме на формування її авторитету в міжнародному середовищі.

Протягом 1958–2018 років Ірландія використовувала свою миротворчу політику як один із елементів трансформації політики нейтралітету, а отже і можливість активної участі у міжнародних процесах. Ця діяльність сприяла популяризації та підвищенню боєздатності ірландської армії, а також налагоджувала зовнішньополітичну діяльність держави.

Список використаних джерел

1. Бани-Насер, Ф., 2015. 'Миротворчі операції ООН: теорія і практика', *Проблеми міжнародних відносин*, Вип.10–11, с.24–36. [online] Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pmv_2015_10-11_4 // Bani-Naser, F., 2015. 'Myrotvorchi operacii' OON: teorija i praktyka (United Nations Peacekeeping Operations: Theory and Practice)', *Problemy mizhnarodnyh vidnosyn*, Vyp.10–11, s.24–36.
2. 'Challenges and opportunities abroad: White paper on foreign policy', *Department of Foreign Affairs and Trade Ireland*, Retrieved 15 July 2015. Available at: <http://opac.oireachtas.ie/AWDData/Library3/Library2/DL033049.pdf>

3. Clonan, T., 2016. 'Tom Clonan: Why it's time to have an open and honest debate about our neutrality', Retrieved 4 September 2016. Available at: thejournal.ie
4. Colclough, E., 2016 'The evolution of Irish peacekeeping 1978–2016', *University of Limerick Theses & Dissertations*, 369 p.
5. Department of the Taoiseach 2018, The Constitution. Available at: https://www.taoiseach.gov.ie/eng/Historical_Information/The_Constitution/
6. Duggan, JP., 1991. 'A History of the Irish Army', *Gill & Macmillan Ltd*, 400 p.
7. 'EU Military Operation in Eastern Chad and North Eastern Central African Republic (EUFOR Tchad/RCA)', 2009, Retrieved 1 July 2010. Available at: consilium.europa.eu.
8. Harvey, D., 2017. 'Into Action: Irish Peacekeepers Under Fire, 1960–2014', *Merrion Press*, 140 p.
9. Irish Defence Forces 2018, Past Missions. Available at: <http://www.military.ie/en/overseas-deployments/>.
10. Lee, D., 2014. 'Time to adjust the peacekeeping triple lock', *The Irish Times*, Retrieved 15 July 2015. Available at: <https://www.irishtimes.com/news/ireland/irish-news/time-to-adjust-the-peacekeeping-triple-lock-1.1932355>
11. McGowan, J., 2005. 'Irish Neutrality: Sacred Cow or Pious Wish?', *Sligo Heritage*, Retrieved 11 June 2015. Available at: [http://www.sligoheritage.com/history\(shannon\).htm](http://www.sligoheritage.com/history(shannon).htm).
12. Murphy, R., 1997. 'Ireland, peacekeeping and policing the «new world order»', Belfast: *Centre for Research and Documentation*, 53 p.
13. O'Halloran, M., 2015. 'Dáil majority backs Irish military role in EU battle group', *The Irish Times*, Retrieved 10 October 2015. Available at: <https://www.irishtimes.com/news/politics/oireachtas/d%C3%A1il-majority-backs-irish-military-role-in-eu-battle-group-1.2381574>
14. Roche, B., 2014. 'Ireland should change position on military neutrality, says academic', *The Irish Times*, Retrieved 15 July 2015. Available at: <https://www.irishtimes.com/news/politics/ireland-should-change-position-on-military-neutrality-says-academic-1.1912307?mode=sample&auth-failed=1&pw-origin=http%3A%2F%2Fwww.irishtimes.com%2Fnews%2Fpolitics%2Fireland-should-change-position-on-military-neutrality-says-academic-1.1912307>
15. Tom, B., 2004. 'Crack troops rescue hostages from gunmen in daring raid', *Irish Independent*, Retrieved 2009–04. Available at: <https://www.independent.ie/world-news/africa/crack-troops-rescue-hostages-from-gunmen-in-daring-raid-26019636.html>

* * *